

Людмила ШУЛЬГА,
orcid.org/0000-0002-2504-0944
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
(Запоріжжя, Україна) lnshulga@ukr.net

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ МАЛЮВАННЯ

У статті висвітлюється питання впровадження технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання, описано організацію цілеспрямованої й системної роботи в групах молодшого, середнього і старшого дошкільного віку під час формувального етапу дослідження згідно із сучасними підходами до розкриття творчого потенціалу дитини. Автор розкриває особливості впровадження технології через використання різних форм, методів і прийомів розвитку емоційно-чуттєвого та асоціативного сприйняття світу, формування культури споглядання та дослідницько-ігрового спілкування з красою, розвитку здатності виражати особисте ставлення до світу словом, дією, кольором, малюнком.

Ключові слова: технологія, творчі здібності, дошкільники, заняття, малювання, впровадження, форми, методи, прийоми.

Lyudmy`la SHUL`GA,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Preschool Education
Zaporizhzhia regional institute of the postgraduate pedagogic education
(Zaporizhzhya, Ukraine) lnshulga@ukr.net

IMPLEMENTATION OF THE TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE CHARACTERISTICS OF PRIMARY AGE CHILDREN AT PERSONALIZATION

The article deals with the problem of introducing the technology of development of creative abilities of preschool children in the classes of painting, describes the organization of purposeful and systematic work in groups of junior, middle and senior preschoolers at the stage of formation of research in accordance with modern approaches to the disclosure of the creative potential of the child.

The purpose of the developed technology is the development of creative abilities of children of preschool age in the classes of painting, her task: the development of sensory perception of the world preschoolers, the formation of aesthetic-value attitude to beauty; development of associative-figurative thinking, imagination; artistic and creative expression of children on the basis of familiarizing them with artistic and figurative techniques.

The peculiarities of technology introduction through the use of various forms, methods and techniques of development of emotionally-sensory and associative perception of the world, formation of the culture of contemplation and research and game communication with beauty are revealed. Development of the ability to express personal attitude to the world in word, action, color, pattern.

The use of game exercises and techniques to create an artistic image of children of preschool age has helped lay the foundation of a worldview characterized by ideas about human and environmental relations, an understanding of the wisdom of beauty that manifests itself in nature, products of human activity and art. The use of game exercises and techniques helped preschoolers create an artistic image in the visual activity of creative content: the process of drawing turned into a game fantasy, in which each child used emotional and sensory experience, created his own plot and original characters with certain characteristics and properties.

The author comes to the conclusion that the introduction of technology for the development of creative abilities of preschool children in drawing classes at the stage of the formation of the experiment is through the organization of purposeful and systematic work on the development of creative abilities of preschool children in classes. the drawing and use of various forms, methods and techniques of development of emotionally-sensory and associative perception of the world, the formation of a culture of contemplation and research and game communication with beauty, the development of the ability to express the personal situation of the world by word, action, color, pattern.

Key words: technology, creative abilities, preschoolers, classes, drawing, introduction, forms, methods, receptions.

Постановка проблеми. Сучасна освіта в умовах сьогодення вимагає вирішення завдань щодо підвищення якості, що значною мірою залежить від результативності запровадження інноваційних технологій навчання. Дошкільна ланка освіти потребує технологій розвитку дитини, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які сприяють ефективному розвитку творчих здібностей дитини дошкільного віку.

Аналіз досліджень. Сучасні дослідження проблеми творчих здібностей в педагогіці та психології (І. Бех, А. Богуш, Л. Божович, Л. Виготський, Л. Венгер, Н. Ветлугіна, В. Давидов, О. Дронова, Д. Ельконін, О. Запорожець, Т. Комарова, В. Кудрявцев, О. Кульчицька, Н. Лейтес, С. Ладівір, О. Матюшкін, О. Мелік-Пашаєв, В. Моляко, О. Музика, В. Мухіна, Б. Нікітін, Т. Піроженко, Н. Сакуліна, Г. Сухорукова та інші) доводять, що перші п'ять років життя є сенситивним періодом для розвитку творчого потенціалу особистості.

Технологічний підхід відкриває нові можливості для розвитку дитини, дозволяє розробляти та впроваджувати нові технології для розв'язання соціально-педагогічних проблем сучасності, керувати педагогічним процесом та передбачати його результати (І. Дичківська, М. Кларіна, Б. Ліхачов, Г. Селевко, С. Сисоєва та інші), забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості, комплексно вирішувати освітні завдання, оптимально використовувати наявні ресурси (Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Бондар, К. Волинець, М. Кларін, Т. Селевко, Н. Талізін та інші).

Науковці зазначають, що технологічний підхід до вибору методів, організаційних форм взаємодії дітей і педагога забезпечує ефективність освітнього процесу. Основну ідею технологічного підходу О. Новиков убаचाє в тому, щоб детально спроектувати педагогічний процес в усіх його компонентах (змісті, методах, засобах навчання), аби гарантовано одержати необхідний результат – досягнення запроєктованих освітніх цілей (Новиков, 2007: 48).

З'ясовано, що підґрунтям для розвитку творчих здібностей дошкільника є психологічні особливості дошкільного віку: здатність до емоційної чутливості, уміння «входити» в уявну ситуацію, переживати й емоційно відгукуватися на красу в житті та мистецтві, емоційна щирість, образне мислення, асоціативність, пізнавальна активність, динамічність і яскравість уяви.

Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання спрямована на розвиток у них емоційно-чуттєвого

сприйняття оточуючого світу, формування естетичного ставлення до його об'єктів, художньо-творче самовираження кожної дитини, передбачає конструювання навчально-виховного процесу за допомогою системи розвивальних ігор і вправ, експериментальної діяльності з кольорами і забезпечує гарантію досягнення мети розвитку творчих здібностей дітей.

Мета статті – розкрити питання впровадження технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання.

Виклад основного матеріалу. Мета розробленої технології полягає в розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. Її завдання такі: розвиток у дошкільників чуттєвого сприйняття світу, формування естетично-ціннісного ставлення до краси; розвиток асоціативно-образного мислення, уяви; художньо-творче самовираження дітей на основі ознайомлення їх із художніми засобами та прийомами зображення.

В основу технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання покладено сучасні методологічні підходи: синергетичний, аксіологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, технологічний. Структурними компонентами даної технології є модулі: *концептуально-цільовий* (мета, завдання, методологічні підходи і принципи), *змістовий* (особливості змісту матеріалу на заняттях із малювання; компоненти розвитку творчих здібностей: образно-асоціативний, емоційно-чуттєвий, продуктивний; модульний розподіл освітнього матеріалу; тематичні цикли занять у кожній віковій групі в залежності від дидактичної мети (ознайомлення, повторення, закріплення); види занять із малювання: пізнавальні, технічні, творчі); *технологічний* (етапи впровадження технології: початковий, основний, заключний; види занять, методи роботи з дітьми щодо розвитку їхніх здібностей); *результативний* (оцінювання результатів упровадження технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання).

Із метою перевірки ефективності педагогічної технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання її було запроваджено в роботу закладів дошкільної освіти, проведено формувальний та контрольний етапи експериментального дослідження.

Під час формувального етапу дослідження в експериментальній групі організовано цілеспрямовану й системну роботу з розвитку творчих здібностей дошкільників на заняттях із малювання

згідно із сучасними підходами до розкриття творчого потенціалу дитини (Шульга, 2017).

В експериментальній групі дітей молодшого дошкільного віку (4-й рік життя) на заняттях із малювання (заняття-казка, заняття-гра, заняття-дослідження) запровадження технології здійснювалось через методи і прийоми розвитку чуттєвого сприйняття світу, формування естетичного ставлення до нього, що допомагало дітям помічати красу в навколишньому світі, відгукуватися на неї емоціями й почуттями, відчувати, спостерігати, грати, фантазувати, досліджувати. На кожному занятті відбувалася зустріч з естетичним об'єктом оточення світу, його чуттєве сприйняття, ігрова взаємодія, активізація психомоторики, створення позитивно-емоційного настрою.

У ході використання технології педагогі розвивали в дітей асоціативно-образне мислення, уяву, творчі й дослідницькі здібності в експериментуванні з основними кольорами, створювали модель предмета, об'єкта, явища в художньому образі. Малюків знайомили з особливостями художнього матеріалу, формували вміння вибирати способи зображення для створення виразності образу предмета, використовувати різноманітні технічні навички та прийоми, навчали орієнтуватися на аркуші паперу.

Проведено цикл занять з ознайомлення дітей 4-го року життя з художнім матеріалом за тематикою: «Подорож до майстерні художника», «Пензлик і його друзі», «Зустріч з олівцями», «Таємниця гуаші», «Про що розповіла крейдочка», завдяки яким процес малювання перетворювався на спілкування, взаємодію з художніми матеріалами, гру, казку.

У процесі занять з ознайомлення з кольором за допомогою ігрових вправ («День народження синьої фарби», «Таємниця зеленої фарби», «Народження білої фарби», «Пробудження коричневої фарби», «Зустріч з оранжевою фарбою») діти розвинули здатність відчувати колір, сприймати його характер, установлювати асоціації між кольором і запахом, температурою, фактурою, смаком, настроєм тощо. Знайомство зі сполученими кольорами (помаранчевим, зеленим, фіолетовим) відбувалось у пошуково-дослідницькій діяльності, до якої спонукали казкові герої. Використовуючи здатність дитини до анімізму, педагог сприяв творчості, завдяки якій дитина наділяла кожний колір характером, голосом. Це допомогло дітям ставитися до кольору, враховуючи його особливості, встановлювати асоціації з настроєм, температурою, звуками, ароматом, смаком, збагатити відчуття кольору на емоційно-чуттєвому рівні.

Застосування системи психомоторних ігрових вправ («Я – сонце», «Я – дощ», «Я – хмаринка», «Я – листячко», «Я – квітка», «Я – метелик», «Я – пташка», «Я – кіт», «Я – зайчатко» тощо) спрямовувалось на розвиток у дітей 4-го року життя здатності до імітації, входження в образ, створення його в наслідуванні, обігранні, промальовуванні в просторі крупною моторикою.

На заняттях із малювання педагог забезпечував можливість фантазувати, імпровізувати як під час сприймання об'єктів оточення, так і в процесі малювання, що скеровувало увагу дітей на конкретні явища й об'єкти, допомогло сформувати уважне ставлення до навколишнього світу. Завдяки віковій здатності до анімізму діти глибше відчували предмети, продукували власні варіанти розвитку уявних подій.

Отже, активна діяльність дітей 4-го року життя на всіх етапах кожного заняття сприяла збагаченню когнітивного досвіду емоційно-почуттєвим переживанням художнього образу, допомогла відчути його як самого себе завдяки вправам «входження в образ», прожити його, промалювати рухами тіла, за допомогою крупної моторики в повітрі і зобразити в малюнку. Після такої творчої активності діти високого рівня відразу починали малювати, використовували різні засоби зображення й отримували задоволення від процесу малювання. В дітей середнього рівня спостерігались незначні труднощі у виборі засобів і способів зображення, подолання яких відбувалось за допомогою пояснення, показу, заохочення, надихання на творчість. У дітей із низьким рівнем творчих здібностей спочатку фіксувались труднощі в створенні художнього образу: деякі малюки відразу починали малювати, але їхні малюнки не відповідали темі та змісту заняття, однак у подальшій роботі таким дітям надавалась допомога педагога на різних етапах створення художнього образу, що забезпечило значні покращення в результатах їхньої творчої діяльності; інші діти довго вагались, у них констатувалось утруднення щодо вибору засобів зображення, але за підтримки вихователя вони створювали художні продукти.

У середньому дошкільному віці (5-й рік життя) в експериментальній групі на заняттях із малювання запровадження педагогічної технології розвитку творчих здібностей тривало. Педагогі використовували форми, методи й прийоми розвитку чуттєвого сприйняття світу через різні органи чуття, сприяли формуванню культури споглядання й спілкування, здатності відгукуватися на красу емоціями та почуттями; навчали вирізняти в предметах і явищах типові ознаки та якості, складати їх

модель у художньому образі та відтворювали особливості, використовували різноманітні художні засоби, технічні навички і прийоми.

Під час занять в експериментальній групі дітей 5-го року життя під час сприйняття природи, предметів довкілля, декоративно-прикладного мистецтва, творів живопису і графіки, художнього матеріалу і виразних засобів педагога навчали сприймати естетичні об'єкти, милуватися їхньою красою, створювати художні образи за допомогою форм і кольорів, фантазувати про їхнє життя, характер, настрій. Милування красою завдяки ігровим вправам забезпечувало активізацію мовлення та розвиток творчих здібностей: діти навчалися спілкуватися з об'єктами, робити їм компліменти, використовувати в словотворчості емоційно-чуттєвий досвід.

Під час ознайомлення з художніми матеріалами на заняттях «Світ художника», «В гостях у пастелі», «Народження вуглика» педагог користувався ігровими вправами з новим словом. Завдяки дослідницькій та ігровій діяльності діти поводитись із художніми матеріалами як із казковими героями, пізнавали на емоційно-чуттєвому рівні їхні особливості й техніку використання, виявляли творчість у процесі створення власного художнього образу.

Під час ознайомлення з кольором на заняттях «Букет фарб», «Народження рожевої фарби», «Зустріч синьої і білої фарб», «Сріблястий килим зими», «Ознайомлення із салатним кольором», «Дружба кольорів у бузку» діти імпровізували зі знайомими кольорами, продовжували досліджувати їхні особливості, сполучали їх, отримували різноманітні відтінки, вигадували казковий сюжет про народження нового кольору, якому давали назву, визначали характер, настрій, встановлювали асоціації між кольором і оточенням.

В експериментальній групі дітей середнього дошкільного віку (5-й р.ж.) відбувалось ознайомлення з образотворчим мистецтвом та його жанрами під час занять «Про що розповів пейзаж», «Чудова іграшка (Опішня)», «Ознайомлення з натюрмортом» тощо, що мало характер гри-малюнку: на очах дітей на аркуші паперу народжувалася казка, вони пізнавали тайну нового слова, відтворювали його у грі і на папері створювали власну казку-малюнок.

За допомогою системи психомоторних ігрових вправ на заняттях із малювання в експериментальній групі дітей середнього дошкільного віку подальшого розвитку набули здатність до входження в образ, його відчуття, вміння передавати особливості рослин, тварин, природних

явищ через пластику, жести, міміку. Ігрові вправи «Смачне яблуко», «Я – дерево», «Я – їжачок», «Я – птах», «Я – сніжинка», «Я – пролісок» тощо допомагали дітям продемонструвати власний досвід, уявлення про об'єкт, створити образ за допомогою пластики, розвинути спостережливість, уважність, поглибити чуйність і щирість.

В усіх експериментальних групах взаємодія з предметами навколишнього світу, творами мистецтва, художнім матеріалом, кольором під час малювання і розглядання малюнків мало характер гри. Педагог пропонував початок історії, яку діти продовжували за допомогою словесно-ігрової та художньої імпровізації.

Отже, створення художньо-творчого образу на заняттях із малювання в групі 5-го року життя відбувалось завдяки зануренню дітей в тему заняття, зустрічі з художнім образом, розгляданні його, фантазуванні про нього, спільній імпровізації про історію його буття, входженню в образ, відтворенню характерних особливостей. Це сприяло активній участі дітей в різних видах творчої діяльності, допомагало підготуватись до створення художнього образу образотворчими засобами.

В експериментальній групі дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) на заняттях із малювання впровадження технології розвитку творчих здібностей відбувалось через використання форм, методів і прийомів із розвитку емоційно-чуттєвого та асоціативного сприйняття світу, формування культури милування, споглядання та дослідницько-ігрового спілкування з красою, розвитку здатності виражати особисте ставлення до світу словом, дією, кольором, малюнком. Дітей продовжували знайомити з техніками, виразними засобами і прийомами малювання, розвивали вміння визначати жанри живопису, формували поняття про особливості художнього матеріалу і різні засоби його використання в малюнку, формували вміння використовувати в малюванні різні засоби художньої виразності.

Під час сприйняття творів живопису з метою активізації емоційно-чуттєвого сприйняття і включення різних аналізаторів у дітей старшого дошкільного віку використовувався прийом «входження в картину». Споглядання перетворювалось на акт дії в картині, що надавало сприйняттю творчого характеру, збуджувало фантазію, породжувало імпровізування і надихало дітей на власний сюжет у малюнку.

Технологією розвитку творчих здібностей дошкільників передбачалось ознайомлення дітей 6-го року життя з техніками і засобами зображення на підставі ігрової взаємодії, завдяки чому погли-

блювалось уявлення про особливості художнього матеріалу, можливості його використання за допомогою ліній, крапок, плям, мазків, різних за характером. Пошуково-дослідницька діяльність із кольорами та матеріалами в експериментальній групі дітей шостого року життя дозволила створювати оригінальні художні образи, живописні та графічні композиції.

Застосування ігрових вправ і прийомів для створення художнього образу дітьми шостого року життя допомогло закласти фундамент світогляду, який характеризується уявленням про зв'язок людини та оточення, розумінням мудрості краси, що виявляється в природі, продуктах людської діяльності, мистецтві. Створення художнього образу в образотворчій діяльності набуло для дітей 6-го року життя експериментальної групи творчого змісту, процес малювання пере-

творився на гру-фантазію, в якій кожна дитина використовувала емоційно-чуттєвий досвід, створювала власний сюжет та оригінальних героїв із певними характеристиками і властивостями.

Висновки. Отже, впровадження технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання під час формувального етапу експерименту відбувається через організацію цілеспрямованої й системної роботи з розвитку творчих здібностей дошкільників на заняттях із малювання та використання різних форм, методів і прийомів розвитку емоційно-чуттєвого та асоціативного сприйняття світу, формування культури споглядання та дослідницько-ігрового спілкування з красою, розвитку здатності виражати особисте ставлення до світу словом, дією, кольором, малюнком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новиков А. Развитие дидактической базы: методы и средства. *Школьные технологии*, 2007. № 5. С. 40–50.
2. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Москва: Народное образование, 1998. 256 с.
3. Сисоева С. О. Основы педагогической творчости: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.
4. Шульга Л. М. Сучасні підходи до розкриття творчого потенціалу дитини дошкільного віку на заняттях із малювання. *Наукові записки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, серія: Педагогічні науки*, 2017. Вип. 159. С. 182–187.
5. Михайлова Л. М., Шульга Л. М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. *Молодий вчений*, 2017. № 10 (50). С. 483–487.
6. Шульга Л. М. Методологічне підґрунтя технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. *Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування*: Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 106–108.
7. Шульга Л. М. Барвіста радість. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання: методичний посібник. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. 336 с.

REFERENCES

1. Novikov A. Razvitiye didakticheskoy bazy: metody i sredstva [Development of the didactic base: methods and means]. *Shkolnyye tekhnologii*. 2007. № 5. P. 40–50 [in Russian].
2. Selevko G. K. Sovremennyye obrazovatelnyye tekhnologii: ucheb. Posob [Modern educational technology: a textbook]. Moskva: Narodnoye obrazovaniye. 1998. 256 p. [in Russian].
3. Sy`soyeva S. O. Osnovy` pedagogichnoyi tvorchosti: pidruchny`k. [Fundamentals of Pedagogical Creativity: Textbook.]. Ky`yiv: Milenium, 2006. 344 p. [in Ukraine].
4. Shul`ga L. M. Suchasni pidxody` do rozkry`ttya tvorchogo potencialu dy`ty`ny` doshkil`nogo viku na zanyattyax iz malyuvannya [Modern approaches to the disclosure of the creative potential of a child of preschool age in painting classes]. *Naukovi zapysky`. Kropy`vny`cz`ky`j: RVV CzDPU im. V. Vy`nny`chenka, seriya: Pedagogichni nauky`*. 2017. Vy`p. 159. P. 182–187 [in Ukraine].
5. My`xajlova L. M. Shul`ga L. M. Tehnologiya rozvy`tku tvorchy`x zdibnostej ditej doshkil`nogo viku na zanyattyax iz malyuvannya. [Technology of development of creative abilities of children of preschool age in drawing lessons]. *Molody`j vcheny`j*. 2017. 10 (50). P. 483–487 [in Ukraine].
6. Shul`ga L. M. Igrova tehnologiya yak zasib rozvy`tku tvorchy`h zdibnostej ditej doshkil`nogo viku na zanyattyah z malyuvannya [Game technology as a means of developing the creative abilities of children of preschool age in drawing classes]. *Osvita ta rozvy`tok obdarovanoi osoby`stosti: nauk.-metod. zhurn. Insty`tutu obdarovanoi dy`ty`ny` (Seriya: «Pedagogika» ta «Psy`hologiya»)*. 2015. 11 (42). P. 25–27 [in Ukraine].
7. Shul`ga L. M. Barvy`sta radist`. Rozvy`tok tvorchy`x zdibnostej u ditej doshkil`nogo viku na zanyattyax iz malyuvannya: metody`chny`j posibny`k. [Colorful joy. Development of creative abilities in preschool children in drawing lessons: a methodical manual]. Zaporizhzhya: TOV «LIPS» LTD, 2017. 336 p. [in Ukraine].